

Bockmanstichting - Bibliotheek
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
Tel. 0243739

In nauwer verband

samenwerking in de kunsteducatie op landelijk niveau

Inhoud

I.
Samenwerking tussen Inspectie kv/ak, LOKV en VKV

Voornaamste punten van samenwerking

II.
Maatschappelijke ontwikkelingen en de veranderingen in het
overheidsbeleid

III.
Ontwikkelingen in de instellingen voor kunsteducatie

Programmering
Bedrijfsvoering

IV. De eigen taken en prioriteiten van Inspectie kv/ak, LOKV en VKV

I.

Samenwerking tussen Inspectie kv/ak, LOKV en VKV

De Inspectie kv/ak (uitgaande van de Landelijke Stichting Kwaliteitsbewaking kv/ak), het LOKV, Nederlands Instituut voor Kunsteducatie (ontwikkeling en ondersteuning) en de VKV (Vereniging voor Kunstzinnige Vorming, belangenvereniging) zijn overeengekomen nauwer samen te werken. De drie landelijke organisaties zullen een aantal taken voor de kunsteducatie gezamenlijk uit gaan voeren. Een structureel directeurenoverleg zal de gemeenschappelijke inspanningen coördineren.

De samenwerking dient niet alleen om de doelmatigheid van de inzet van de drie landelijke instellingen voor de kunsteducatieve sector te vergroten. De veranderende maatschappelijke positie van plaatselijke, regionale en provinciale instellingen voor kunsteducatie, zoals beschreven in hoofdstuk II, vraagt om een aanzienlijke inspanning van de drie organisaties. Zij kunnen veranderingen in de sector ten gevolge van maatschappelijke ontwikkelingen en veranderingen in het overheidsbeleid gezamenlijk doeltreffender ondersteunen en begeleiden (zie hoofdstuk III).

De punten van samenwerking die de Inspectie kv/ak, het LOKV en de VKV zich tot prioriteit gesteld hebben, vloeien voort uit de opdracht aan de drie om de sector te ondersteunen, ook in het vinden van adequate antwoorden op de aangegeven veranderingen.

Daarnaast blijven er uiteraard ieders eigen taken, die in de beleids- en werkplannen van de drie landelijke instellingen zijn beschreven. Hoofdstuk IV vermeldt de meest relevante van die taken.

Voornaamste punten van samenwerking

1.

Voor Inspectie, LOKV en VKV ligt het zwaartepunt van de samenwerking op het ontplooiën van activiteiten op basis van een gezamenlijke visie op de toekomst van de kunsteducatie.

De huidige maatschappelijke ontwikkelingen vormen een uitdaging voor plaatselijke, regionale en provinciale instellingen. De drie landelijke organisaties beschouwen het als hun eerste prioriteit om in samenspraak met de plaatselijke, regionale en provinciale instellingen een visie te formuleren die een adequaat antwoord biedt op de ontwikkelingen en die visie voortdurend te actualiseren en te presenteren.

2.

Om een scherp beeld te krijgen van de ontwikkelingen in de kunsteducatie is het van groot belang daarover relevante financiële, organisatorische en (vak)inhoudelijke gegevens te verzamelen, te meer omdat deze gegevens mede de grondslag vormen voor het beleid van de landelijke instellingen en de overheden.

Om statistische data op een effectievere manier te kunnen verzamelen en ze bovendien zo te verzamelen dat ze gekoppeld kunnen worden en uitwisselbaar zijn, zullen Inspectie, LOKV en VKV het opstellen en houden van enquêtes gecoördineerd uitvoeren.

De databestanden kunnen ten dienste staan van de sector op plaatselijk, regionaal en provinciaal niveau.

3.

Inspectie, LOKV en VKV zullen gezamenlijk activiteiten ontwikkelen om de bekendheid en herkenbaarheid van de kunsteducatie en haar instellingen te bevorderen. Ten behoeve daarvan zullen zij in overleg de sector kunsteducatie op beleidsniveau vertegenwoordigen en de via die contacten verkregen informatie wederzijds beschikbaar stellen.

Daarnaast willen de drie instellingen naar wegen zoeken om de kunsteducatieve sector beter onder de aandacht te brengen van het publiek en om de specifieke waarde van de kunsteducatie-instellingen te profileren.

4.

Inspectie, LOKV en VKV onderhouden contacten met nationale en internationale organisaties. De drie instellingen vinden het van groot belang dat ze de gegevens die voortkomen uit de separate externe contacten uitwisselen en dat ze ten behoeve van de sector vaker gezamenlijk optreden.

De contacten met internationale organisaties zullen zij verbeteren en een groter rendement geven door de communicatie met die internationale organisaties te coördineren.

5.

Inspectie, LOKV en VKV willen zich gezamenlijk inspannen om in die delen van het land waar nog geen kunsteducatieve voorzieningen zijn, nieuwe initiatieven te bevorderen of te ondersteunen. De drie landelijke instellingen zullen afspraken maken over wat ieder van hen aan initiatiefnemers kan aanbieden. Zij zullen hun ondersteuning van nieuwe initiatieven coördineren.

II.

Maatschappelijke ontwikkelingen en veranderingen in het overheidsbeleid

In Nederland heeft iedereen recht op toegang tot kunst en cultuur op zijn of haar niveau. Het reguliere onderwijs voorziet echter maar ten dele in de invulling van dat recht.

Steunfunctie-instellingen en centra voor kunsteducatie, vervullen op dit vlak een onmisbare rol. Zij zorgen in de eerste plaats voor een aanbod dat anders niet tot stand komt.

Onder Centra voor kunsteducatie verstaan wij creativiteitscentra, muziekscholen en gecombineerde instellingen.

De steunfunctie-instellingen ondersteunen het onderwijs bij het verbeteren van het kunstzinnig klimaat op school. Enerzijds door het begeleiden van leerkrachten en leerlingen, anderzijds door het organiseren en mede mogelijk maken van ontmoetingen met professionele kunst in alle disciplines.

De Centra voor kunsteducatie onderscheiden zich inhoudelijk door de breedte van hun aanbod, de programmatische opbouw, leerroutes en samenhang van hun cursussen, en de gecontroleerde kwaliteit op vakinhoudelijk en didactisch gebied.

Daarnaast bieden zij de cursist de mogelijkheid om binnen een instelling over te stappen van de ene discipline (of van onderdelen ervan) naar een andere en de gelegenheid samen met andere cursisten te spelen en/of te werken.

Zo zijn de voorwaarden aanwezig voor verdieping naast oriëntatie en zijn de instellingen gezamenlijk in staat aan de gedifferentieerde wensen van haar afnemers tegemoet te komen.

Ontwikkelingen

De maatschappelijke veranderingen die onze tijd kenmerken, zoals de individualisering, de vergrijzing, wijzigend vrijetijdsgedrag, het vraagstuk van de minderheden en de verhouding kunst - markt, drukken hun stempel op het functioneren van de instellingen voor kunsteducatie. De houding die de overheid tegenover deze ontwikkelingen inneemt is daarbij bepalend. Samen met de taakstellende overheid moeten de instellingen dan ook zoeken naar passende antwoorden op de uitdagingen waarvoor die veranderingen hen plaatsen. Instellingen zowel als overheid stellen zich ten doel te bevorderen dat zoveel mogelijk mensen de weg kunnen vinden naar kunst en cultuur.

Centra voor kunsteducatie dienen zich meer dan voorheen te beijveren om sociale groeperingen te bereiken die de toegang tot kunst en cultuur nog niet of in onvoldoende mate gevonden hebben.

Steunfunctie-instellingen krijgen meer en meer te maken met de 'autonome school'. De vraag van de school naar kortlopende, projectmatige, hulp in de klas staat op gespannen voet met de traditie van langlopende begeleiding. Bovendien verschuift

de aandacht in de richting van kunstbemiddeling en kunsteducatieprojecten.

Daarnaast zien instellingen zich voor de financiële en politieke noodzaak geplaatst hun positie nadrukkelijker te markeren. Niet alleen moeten zij zich in hun activiteiten scherper profileren, zij moeten ook nog consciëntieuzer afwegen hoe zij subsidiegelden op de meest verantwoorde wijze kunnen inzetten.

Waar overheden streven naar integraal kunstbeleid doet zich de vraag voor naar samenwerking tussen ongesubsidieerde (particuliere) en gesubsidieerde instellingen. Mogelijkheden daarvoor liggen vooral in de afstemming van activiteiten van gesubsidieerde instellingen met inhoudelijk interessante delen van het ongesubsidieerde circuit van kunsteducatie-aanbieders.

De samenwerking moet wel plaatsvinden vanuit het besef dat de gesubsidieerde instelling een taak heeft om aan te bieden wat de markt zelf niet naar behoren verzorgt.

Centra voor kunsteducatie hebben institutionele contacten met de belangrijkste plaatselijke amateurkunstorganisaties. Naast het bieden van faciliteiten streven Centra voor kunsteducatie ernaar om aan de behoeften van de amateurorganisaties in begeleiding en cursusaanbod tegemoet te komen. Hun activiteiten zullen zich in de komende beleidsperiode uit gaan strekken tot samenwerking met de professionele kunstinstellingen.

Ook het inzetten van deskundigheid in het reguliere onderwijs in samenwerking met de steunfunctie zal toenemen. Evenals de samenwerking met commerciële cultuuraanbieders, sociaal culturele instellingen, organisaties van allochtonen, jongerencentra, enz. De multifunctionele instelling van de toekomst zal een complex netwerk van relaties opbouwen in zijn verzorgingsgebied.

III.

Ontwikkelingen in de centra, muziekscholen en steunfunctie-instellingen

De centra voor kunsteducatie, de muziekscholen en de steunfunctie-instellingen zien zich ten gevolge van eerder genoemde sociale en politieke ontwikkelingen geplaagd voor ingrijpende veranderingen, zowel wat betreft de inhoud van hun werkzaamheden en de organisatie daarvan, als de bedrijfsvoering. Voor de snelheid waarmee een instelling gewenste veranderingen kan realiseren zijn haar grootte en organisatievorm mede bepalend.

Programming

1.

Zowel afnemers als subsidiënten verlangen van de instellingen in de sector steeds vaker een ander kunsteducatie-aanbod dan voorheen. Om aan die veranderende vraag te kunnen voldoen zullen met name de muziekscholen en de centra voor kunsteducatie een grotere variatie moeten brengen in de inhoud, de vorm en het tijdstip van hun aanbod. Zij zullen hun aanbod op een zodanige manier moeten inrichten en aanbieden dat het optimaal is toegesneden op de wensen van hun publiek, dat wat betreft leeftijd, opleiding, ambitie, sekse, culturele achtergrond en ervaring met de kunsteducatie sterk varieert.

Mede vanwege de groeiende individualisering en de grote diversiteit van mogelijkheden tot invulling van de vrije tijd is het gewenst dat de instellingen een divers aanbod presenteren. Ze zullen er naar moeten streven om naast hun structurele aanbod ruimte te scheppen voor kortlopende activiteiten.

Deze klantgerichtheid houdt niet alleen in dat de diversiteit in de vraag van de afnemers door de instellingen adequaat beantwoord wordt. Het betekent ook dat zij zo mogelijk het hele jaar door geopend zijn. Bovendien hebben de instellingen de opdracht te zoeken naar lesvormen die zo efficiënt mogelijk zijn zowel wat betreft inhoud en prijs als organisatie. De gehanteerde lesvormen moeten dan ook én didactisch doeltreffend, én financieel doelmatig zijn.

Steunfunctie-instellingen zullen zich met name moeten richten op het ontwikkelen van beleid op het gebied van kunst en cultuur ten behoeve van het onderwijs. Dat beleid moet gericht zijn op een aanbod dat tegemoet komt aan de in omvang en niveau variërende verlangens van de scholen.

2.

Vooraf in de grote steden, maar ook elders, wordt van de instellingen voor kunsteducatie een nauwere samenwerking met het basisonderwijs verwacht. Op die manier kan het onderwijs een eerste aanvullende bijdrage leveren aan de culturele vorming die het eigen milieu de jongeren geeft. Instellingen zouden daarnaast moeten onderzoeken wat ze jongeren, en dan met name die tussen 12 en 18 jaar, kunnen bieden in aanvulling op wat het onderwijs laat liggen.

Bovendien is het van groot belang dat muziekscholen en centra voor kunsteducatie

streven naar een nauwe samenwerking met verwante instellingen in hun gemeente of regio zoals de verschillende steunfunctie-instellingen, de amateurkunstorganisaties en de professionele kunst aanbiedende instellingen, zoals podia en filmhuizen.

3.

Een verandering die van invloed zal zijn op de activiteiten van de instellingen is de door de politiek geïnitieerde, geleidelijke verbreding van de opvatting van kunst. Een ontwikkeling die zichtbaar wordt in het steeds frequentere gebruik van de term cultuureducatie.

Dat stelt de instellingen voor de uitdaging naast de gevestigde kunst ook jongerencultuur en het nationale culturele erfgoed een duidelijke plaats te geven in hun programmering. Dat geldt zowel voor het aanbod voor het onderwijs, als voor deelnemers in het vrijetijdscircuit.

4.

In de huidige multi-culturele samenleving nemen niet alle bevolkingsgroepen evenredig deel aan het culturele leven. Voor de instellingen voor kunsteducatie zal het bevorderen van een deelname van meer groepen in de samenleving, met name van allochtonen, een nog grotere prioriteit moeten krijgen.

5.

De technologische ontwikkelingen die het aanzien van de huidige maatschappij zozeer veranderen, gaan niet voorbij aan de instellingen voor kunsteducatie. Op den duur zullen deze ontwikkelingen leiden tot veranderingen in het cursusaanbod en de inrichting van cursussen. De instellingen zullen ervoor moeten zorgen dat ze beschikken over deskundigheid op dit technologische vlak en dat ze toegerust zijn om de nieuwe mogelijkheden voor overdracht van kennis te benutten.

Bedrijfsvoering

1.

Muziekscholen en centra voor kunsteducatie ontwikkelen zich tot meer naar buiten gerichte instellingen. Zo zullen zij zich gaan manifesteren als centra waar informatie te verkrijgen is over alle kunst- en cultuuractiviteiten in de regio.

Bovendien verkeren instellingen in de positie om professionele kunstenaars en amateurs facilitaire ruimte aan te bieden. Deze facilitering verschaft de instelling de mogelijkheid amateurs te laten samenwerken met de professionele kunstenaars die gebruik maken van de faciliteiten.

Het ter beschikking stellen van ruimte en apparatuur moet bij voorkeur wel in het verlengde liggen van de doelstelling van de instelling en daarnaast reeds bestaande voorzieningen aanvullen. Verruiming van de taken vergt een ruimere openstelling van de instellingen.

2.

De gewenste flexibilisering van het aanbod, de variatie in cursussen en projecten kunnen niet verwezenlijkt worden wanneer daarmee niet een flexibilisering van het arbeidsvoorwaardenbeleid gepaard gaat.

De nadrukkelijker gerichtheid op de markt versterkt de noodzaak management, docenten en consultants verder te professionaliseren en ook op het vlak van de zakelijke bedrijfsvoering gebruik te maken van relevante technologische ontwikkelingen. In dit kader is een belangrijke taak weggelegd voor de kunstvakopleidingen.

3.

Centra voor kunsteducatie en steunfunctie-instellingen moeten er naar streven binnen hun gemeente of regio samen te werken met andere kunstorganisaties, maar daarnaast ook een taakverdeling met gelijksoortige kunsteducatieve organisaties te realiseren.

Waar een instelling (muziekschool of centrum voor kunsteducatie) een breed basispakket aanbiedt en zich in een bepaalde kunstdiscipline gespecialiseerd heeft, is ze gebaat bij samenwerking in haar regio met instellingen die zich in andere disciplines c.q. vakgebieden hebben gespecialiseerd. Gezamenlijk kan dan worden gewerkt aan een compleet aanbod in de regio. Werken vanuit een geïntegreerd centrum of vanuit een alliantie van een steunfunctie-instelling met een aantal centra in haar regio schept daarvoor de beste mogelijkheden.

De vorming van een dergelijk netwerk maakt het instellingen mogelijk talenten die zich aandienen optimale ontplooiingskansen te bieden in een samenwerkingsverband van verschillende instellingen. Bovendien worden in deze opzet betere kansen geschapen om activiteiten als lezingen, workshops en kunstreizen gezamenlijk te organiseren.

Inspectie kv/ak, LOKV en VKV beschouwen de in hoofdstuk II en III genoemde aandachtspunten als prioriteiten voor de komende vier jaar. De drie landelijke instellingen zien het als hun taak om, hetzij gezamenlijk, hetzij afzonderlijk, een bijdrage te leveren aan de verwezenlijking daarvan.

IV.

De eigen taken en prioriteiten van Inspectie kv/ak, LOKV en VKV

Inspectie kv/ak (uitgaande van de Landelijke Stichting Kwaliteitsbewaking kv/ak)

Kerntaken van de Inspectie kv/ak zijn het controleren, adviseren en stimuleren van ontwikkeling en vernieuwing.

De streeflijnen die door de Inspectie zijn uitgezet voor de kunstenplanperiode 1997 - 2000, zijn een logisch vervolg op het beleid dat zij tijdens de huidige kunstenplanperiode voert en op de ontwikkelingen in de sector:

Invoering van een systeem voor interne kwaliteitszorg

Om verbetering van de kwaliteit in de instellingen voor kunstzinnige vorming structureel plaats te laten vinden, gaat er gewerkt worden met een systeem van interne kwaliteitszorg gekoppeld aan externe kwaliteitsbewaking. Hiervoor moet gezocht worden naar een nieuwe vorm van werkbezoeken, waarbij de inhoudelijke deskundigheid van de inspecteurs wordt gecombineerd met het overkoepelende inzicht in het proces van kwaliteitsverbetering van de instellingen voor kunstzinnige vorming.

Samenwerking met de Inspectie onderwijs

In het najaar van 1995 wordt een werkplan voor samenwerking opgesteld, waarin voorstellen voor zowel incidentele als structurele samenwerking van beide inspecties geformuleerd worden.

LOKV, Nederlands Instituut voor Kunsteducatie

Het LOKV is het landelijk ontwikkelings- en kennisinstituut voor de kunsteducatie. Het LOKV heeft als doelstellingen - veelal samenwerkend met andere kunst- en educatieve instellingen - de kwaliteit van de kunsteducatie te bevorderen, vernieuwing te ondersteunen dan wel in gang te zetten en samenhang aan te brengen tussen kunsteducatie, amateurkunst en professionele kunst. Op alle kunstdisciplines is het LOKV actief. Theoretisch, beleidsmatig en praktisch; innoverend en dienstverlenend. Voor management, docenten en consulenten in instellingen voor kunsteducatie en onderwijs.

Door middel van vier taakgebieden realiseert het LOKV zijn doelstellingen:

Vakinhoudelijke ontwikkeling: vernieuwing en verbetering van methodieken en materialen gericht op bestaande en nieuwe doelgroepen in de kunsteducatie; ontwikkeling en organisatie van bij- en nascholingscursussen; ontwikkeling van raamplannen.

Beleidsontwikkeling: stimulering van regionale kunsteducatieve verzorgingsstructuren en samenwerking op lokaal niveau; beleidsadvisering gericht op aanbodvernieuwing, doelgroepbeleid e.d.

Selectie van kunstproducten en bevordering van de afname ervan: het LOKV brengt het landelijk beschikbare, professionele kunstaanbod dat geschikt is voor gebruik in de kunsteducatie, in kaart en maakt dit bekend, stimuleert de ontwikkeling en de afname ervan en ontwikkelt begeleidend lesmateriaal.

Bundeling en verspreiding van kennis: entameren en begeleiden van theoretiserend en praktijkgericht onderzoek; traceren en beschikbaar stellen van informatie, data, vakliteratuur en praktijkmaterialen via een informatie- en documentatiecentrum; kennisverspreiding via onder andere symposia en de uitgave van seriële publicaties.

Vereniging voor Kunstzinnige Vorming (VKV)

Vanuit haar functie als werkgeversorganisatie binnen de sector kunsteducatie zal de VKV voor de diverse soorten lidinstellingen streven naar landelijke rechtspositieregelingen die meer dan nu interne en externe flexibiliteit van de medewerkers mogelijk maken. Zij gaat dit streven ondersteunen door het aanbieden van gerichte scholing over personeelsbeleid.

De VKV is tevens actief in het totstandbrengen van mantelafspraken met interessante derde dienstverleners. In dit kader wil zij de samenwerking verstevigen met organisaties die actief zijn op het vlak van marktonderzoek en marketing/pr. Ook op deze terreinen ligt het aanbieden van scholing aan het management van de instellingen voor de hand.

Haar zorg voor een goede zakelijk-beleidsmatige ontplooiing van de instellingen brengt de VKV ertoe in nauwe samenwerking met het LOKV nadere suggesties op te stellen voor een nieuwe programmatische inrichting van het onderwijs (groepsgrootten, klokuurdelers, maar ook de verdere introductie van raamleerplannen in de leerrichtingen).

Voor de overige door de afzonderlijke instellingen te verrichten taken zij verwezen naar de respectievelijke beleids- en werkplannen.

Inspectie kv/ak
Mw. Gusta Lebbink
Drift 23
3512 BR UTRECHT
030-2364741
030-2364440 (fax)

LOKV, Nederlands Instituut voor Kunsteducatie
Mw. Baukje Vellekoop
Postbus 805
3500 AV UTRECHT
030-2332328
030-2334018 (fax)

Vereniging voor Kunstzinnige Vorming (VKV)
De heer Jan van Muilekom
Lucasbolwerk 11
3512 EH UTRECHT
030-2313424
030-2322950 (fax)